

2009. évi emberi jogi jelentés

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2009

<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2010. március 11.

Magyarország

Magyarország köztársaság és többpártrendszerű parlamentáris demokrácia, lakosainak száma megközelítőleg 10 millió. A törvényhozói hatalmat az egykamarás Országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az Országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt. A 2006-os országgyűlési választások a megfigyelők szerint szabadon és tisztességesen zajlottak. Április 14-én a parlament konstruktív bizalmatlansági indítványt szavazott meg, aminek eredményeképpen a Gyurcsány Ferenc vezette kisebbségi szocialista kormányt egy új kisebbségi kormány váltotta fel, amelynek élén Bajnai Gordon áll. A polgári hatóságok összességében hatékonyan felügyelték a biztonsági erőket.

Az emberi jogokkal kapcsolatos problémák közé tartoztak a rendőri túlkapások a gyanúsítottakkal, különösen a roma származásúakkal szemben; a kormányzati korrupció; a nőkkel és gyermekekkel szembeni társadalmi erőszak; a nők szexuális zaklatása; valamint az emberkereskedelem. Néhány már korábban is meglévő probléma – például a szélsőséges nézeteket valló csoportok erőszakos megnyilvánulásai, valamint az etnikai és vallási kisebbségek ellen irányuló szélsőséges retorika – tovább súlyosbodott. Nőtt a szélsőségesek által romák ellen intézett támadások száma, amelyek során négy roma származású ember életét vesztette, közben pedig sérüléseket szenvedtek. A romákat továbbra is érte hátrányos megkülönböztetés az oktatás, a lakhatás, a foglalkoztatás és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén.

AZ EMBERI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSA

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

A kormány és annak tisztviselői nem követtek el politikai indíttatású gyilkosságot; egy szolgálaton kívüli rendőr azonban tagja volt annak a négyfős csoportnak, amely a vád szerint december 10-én, Budapesten kirabolt és megölt egy embert. A rendőrt december 12-én felfüggesztették a szolgálatból, és vizsgálati fogságba helyezték. Az ügy az év végén folyamatban volt.

b. Eltűnés

Nem jelentettek politikai indíttatású eltűnéseket.

c. Kínzás és egyéb kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés

Bár az alkotmány és a törvény tiltja az ilyen gyakorlatok alkalmazását, civil szervezetek beszámoltak arról, hogy a rendőrség zaklatott – főként roma származású – gyanúsítottakat, vagy túlzott erőszakot alkalmazott velük szemben.

A Legfőbb Ügyészség szerint az év során 18 alkalommal érkezett panasz a rendőrség ellen a kihallgatások során elkövetett túlkapások miatt. A panaszok nyomán 17 vádemelésre került sor összesen 11 rendőr ellen.

December 12-én egy roma származású férfi panaszt tett öt rendőr ellen, akik állítása szerint előző éjjel megtámadták őt. A férfi elmondása szerint hazafelé tartott, amikor a rendőrök megállították, majd megverték, és közvetlenül a feje mellett elsütöttek egy fegyvert. A férfit állítása szerint ez után arra

kényszerítették, hogy beszálljon a rendőrautóba, majd a város szélén, egy tó közelében kidobták. A férfi kisebb sérüléseket szenvedett. Az ügyben az Egri Városi Ügyészség vizsgálatot indított, amely az év végén folyamatban volt.

Január 21-én az Egri Városi Ügyészség bizonyítékok hiányára hivatkozva lezárta a nyomozást abban az ügyben, amelyet a vád szerint 2007-ben Heves megyében egy igazoltatás során az intézkedő rendőrök bántalmaztak öt roma férfit és két roma nőt. A roma származású felperesek fellebbezést nyújtottak be, amelyet a Heves Megyei Főügyészség március 13-án elutasított. Mivel a törvény szerint az állampolgárok ügyész bevonása nélkül is nyújthatnak be a vádeljárás megindítására irányuló indítványt, a felperesek május 25-én új vádindítványt nyújtottak be közvetlenül a Heves Megyei Bírósághoz. Szeptember 14-én a Heves Megyei Bíróság felfüggesztette az ügyet arra az időre, amíg egy másik, rendőrök ellen romák által elkövetett erőszakkal kapcsolatos ügyben nem születik döntés. Október 20-án a Fővárosi Bíróság mint fellebviteli bíróság megerősítette az ügy felfüggesztését. Az év végén mind a romák által rendőrök ellen kezdeményezett, mind pedig a rendőrség által romák ellen indított ügy folyamatban volt a Heves Megyei Bíróságon.

2007-ben a Fővárosi Főügyészség bizonyítékok hiányára hivatkozva ejtette a vádat öt rendőr ellen, akik a vád szerint 2007 májusában megerősakoltak egy nőt. 2008-ban a Főügyészség vádat emelt a nő ellen rágalmozás miatt. A nő ekkor újabb vádindítványt nyújtott be, és a hatóságok felfüggesztették az ellene zajló eljárást addig, amíg a rendőrök ellen indított újabb eljárásban ítélet nem születik. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Június 16-án a Pécsi Városi Bíróság mint fellebviteli bíróság elítélt három Somogy megyei rendőrt hivatali visszaélés miatt, mert azok 2007-ben egy lopási ügyben zajló nyomozás során, kihallgatás közben megaláztak két szellemi fogyatékos férfit. A bíróság pénzbüntetést szabott ki a három rendőrrre, a további büntetést pedig felettesükre bízta. A Magyar Helsinki Bizottság (MHB) kifogásolta, hogy a bíróság nem mentette fel a rendőröket a szolgálat alól.

A hatóságok 203 esetben folytattak nyomozást a 2006-os demonstrációk kapcsán bejelentett rendőri túlkapasok miatt. A bíróság nyolc esetben ejtette a vádat. Az ügyészek 171 ügyben lezárták a nyomozást, elsősorban azért, mert a hatóságok nem tudták azonosítani az elkövetők személyét. Az ügyész 20 esetben nyújtott be vádat testi sértés miatt. Ebből 10 esetben már ítéletet hozott a bíróság, a többi ügy az év végén folyamatban volt. Az év végén egy ügy még nyomozati fázisban volt, három pedig átkerült a katonai ügyészséghez. A Budapesti Nyomozó Ügyészség több alkalommal jelezte, hogy a rendőrség magas beosztású vezetői igyekeztek segíteni a nyomozást, az alacsonyabb beosztású tisztek azonban nem voltak együttműködők. A vizsgálat során meghallgatott egységparancsnokok gyakran nyilatkoztak úgy, hogy nem tudják azonosítani egységük tagjait a videofelvételeken. Számos rendőr – akik többsége azonosítószám nélkül, maszkban és sisakban vett részt az akcióban – azt vallotta, hogy szemtanúja volt az incidenseknek, de nem ismerte fel az elkövetőket.

A 2006-os demonstrációk kapcsán indított polgári eljárásokban a Fővárosi Bíróság az év során hét ítéletet hirdetett, amelyekben nyolc megvert, illetve jogsértő módon őrizetbe vett tüntető kártalanítása címén a rendőri hatóságokat 7 850 000 forint (38 000 USD) megfizetésére kötelezte.

A börtönök és fogvatartó intézetek körülményei

A börtönökben és a fogvatartó intézetekben tapasztalt körülmények általában megfeleltek a nemzetközi normáknak, és a kormány engedélyezte független emberi jogi megfigyelők látogatásait. Az év során a kormány bezárt egy „nem eléggé költségkímélő” börtönt, ami fokozott terhet rótt a többi túlszűfolt létesítményre. A börtönök kihasználtsága a 2008-as 117%-ról 129%-ra nőtt. December 1-jén összesen 15 627 fogvatartottat őriztek a börtönökben és más fogvatartó intézetekben.

Az MHB beszámolója szerint a már egyébként is túlszűfolt börtönökben további problémát jelent az ágyneműk, törölközők, ruházat és megfelelő egészségügyi ellátás hiánya. Egyes létesítményekben a tisztálkodóhelyiségek és a vécék is nagyon rossz állapotban voltak. Voltak olyan börtönök, ahol a vécé nem volt elszeparálva a napközbeni tartózkodási helytől. Számos rendőrségi fogdában nem volt mellékhelyiség és folyóvíz, a világítás és a szellőzés pedig gyakran nem volt megfelelő. Az MHB

szerint az is gyakran előfordult, hogy a nem megfelelő egészségügyi ellátásra panaszkodó fogvatartottakat nem vizsgálta meg független orvos szakértő.

A hatóságok adatai szerint az év során öt fogvatartott követett el öngyilkosságot.

A kaposvári börtönben február 13-án egy 56 éves, vizsgálati fogságban tartott férfi belehalt sérüléseibe, miután a börtönőrök a gyanú szerint bántalmazták. A Kaposvári Katonai Ügyészség által folytatott vizsgálatot követően a Magyar Büntetés-végrehajtási Szervezet parancsnoka felmentette állásából a Somogy megyei börtönparancsnokot. A Katonai Ügyészség három börtönőr ellen indított eljárást az ügyben. Az ügy az év végén folyamatban volt.

A bíróság két börtönört elítélt hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás miatt, mivel 2008 októberében fizikailag bántalmaztak egy fogvatartottat a miskolci börtönben. A fogvatartott arról számolt be, hogy a börtönőrök egy nézeteltérést követően brutálisan megverték őt. Az örk fellebbezést nyújtottak be, az ügy az év végén folyamatban volt.

Az MHB arról számolt be, hogy a bizottság munkatársai az év során négy börtönt látogattak meg, és minden esetben lehetőségük volt arra, hogy a börtönszemélyzet jelenléte nélkül találkozzanak elítéltekkel.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a törvény tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt, és a kormány általában betartotta ezeket a tilalmakat. A Főügyészség szerint az év során 65 alkalommal nyújtottak be panaszt önkényes őrizetbe vétel miatt. A Főügyészség 22 esetben elutasította a beadványt, három esetben pedig eljárást indított.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A törvények végrehajtásáért és a rendfenntartásért az ország egész területén az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium irányítása alatt működő Magyar Köztársaság Rendőrsége (MKR) felel. Az MKR alá húsz főkapitányság tartozik, ezek irányítása alatt működnek a helyi hatáskörrel rendelkező városi rendőrkapitányságok. Az MKR-en belül országos hatáskörrel az alábbiak rendelkeznek: a Köztársasági Őrezred, a Nemzeti Nyomozóiroda és a Készenléti Rendőrség (korábban: REBISZ), amelyek a terrorizmussal szembeni fellépésért és a csapaterőt igénylő feladatok ellátásáért felelnek.

Május 18-án a Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete (TMRSZ), amely több mint 6000 rendőrt, vagyis az állomány kb. 13%-át tömöríti, és a Jobbik Magyarországért Mozgalom nevű szélsőséges, nacionalista szervezet együttműködési megállapodást írt alá, ami komoly vitákat váltott ki. Bár a törvény értelmében a rendőri állomány tagjai nem csatlakozhatnak politikai párthoz, a szakszervezet főtitkára a Jobbik listáján a negyedik helyen szerepelt az európai parlamenti képviselői helyekre június 7-ére kiírt választásokon. A választásokon a Jobbik valamivel kevesebb, mint 15%-ot szerzett, és három jelöltje került be az EP-be. Az igazságügyi és rendészeti miniszter, valamint az országos rendőrfőkapitány bírálta a megállapodást, a Főügyészség pedig eljárást indított a TMRSZ ellen. Június 3-án a főügyész megállapította, hogy a TMRSZ vezetői törvényt sértettek, amikor aláírták a megállapodást a Jobbikkal.

Továbbra is problémát jelentett a rendőrségen belüli korrupció. A jogsértésben bűnösnek talált rendőrök büntetése közé tartozik a megrovás, az elbocsátás és a bűnvádi eljárás.

Az év első 10 hónapja során a hatóságok 2458 rendőrt fegyelemsértésért, 716 rendőrt pedig vétségért vontak felelősségre, míg 26 rendőrt szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. Nem áll rendelkezésre információ arra vonatkozóan, hogy hány rendőrt vádoltak meg bűncselekmény elkövetésével.

Az év első tíz hónapja során négy rendőrt ítélték börtönbüntetésre, 28 felfüggesztett büntetést kapott, 213 rendőrt pénzbüntetésre ítélték, ötöt lefokoztak, 26 rendőrt felmentettek a szolgálat alól, 42 pedig megrovásban részesült. Nem áll rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy hány rendőrt helyeztek feltételes szabadságra. További 10 rendőrt ítélték el korrupció miatt.

Olyan ügyekben, amelyekben a fegyveres erők állományába tartozó személy ellen emelnek vádat bűncselekmény elkövetése miatt, a katonai ügyészség az illetékes.

A 2008-ban alakult Független Rendészeti Panasztestület (FRP) 2009-ben is folytatta olyan ügyek kivizsgálását, amelyekben a rendőrség által elkövetett erőszak vagy mulasztás alapvető emberi jogokat sértett. Az Országgyűlésben kétharmados többséggel felállított, öttagú testület a rendőri hatóságoktól függetlenül működik. December 15-ig a testülethez 697 panasz érkezett. A testület 457 panaszt felülvizsgált, ezek közül 215 esetben jogsértést állapított meg. A testület 52 esetet továbbított az országos rendőrfőkapitányhoz, aki az FRP megállapításával 8 esetben egyetértett, 23 esetben részben egyetértett, a fennmaradó esetekben pedig nem értett egyet.

Az MHB arról számolt be, hogy a rendőrség bűncselekménnyel vádolt tagjait a bíróságok jellemzően kedvezőbb elbánásban részesítik. A bizottság szerint a büntetőeljárások során a rendőröket általában nem függesztették fel, és azok, akiket bűnösnek találtak, aránytalanul enyhe büntetést kaptak. Ezen túlmenően a büntető törvénykönyv különleges rendelkezése lehetővé teszi, hogy a bíróságok büntető ítéleteket törölhessenek a bűnügyi nyilvántartásból, lehetővé téve a rendőrök számára tevékenységük folytatását.

Letartóztatási eljárások és bánásmód a fogva tartás ideje alatt

A törvény értelmében a rendőrség csak ügyészség, bíróság vagy rendőrkapitányság által kiadott, megfelelő bizonyítékokra alapozott parancs alapján tartóztathat le valakit.

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról, valamint a büntető törvénykönyv azon pontjáról, amelyen a vádak alapulnak. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezeket az előírásokat.

„Rövid idejű elzárás” alkalmazható olyan személyek esetében, akiket bűncselekmény elkövetése közben fognak el; akiket bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak; akik ellen elfogatóparancs van érvényben; illetve akik nem tudják vagy nem hajlandók igazolni magukat. A rövid idejű elzárás időtartama általában nyolc óra volt, de kivételes esetben akár 12 óra is lehet. Ha azonban egy gyanúsított veszélyt jelent a közbiztonságra, a rendőrség 24 órára is elzárhatja. A rendőrség és az ügyészség őrizetbe vételt rendelhet el bűncselekmény elkövetése közben tetten ért gyanúsítottak esetében, ha személyazonosságuk nem állapítható meg, vagy ha a körülmények előzetes letartóztatást indokolnak. Ha az ügyészség nem rendel el előzetes letartóztatást 72 órán belül, a rendőrségnek szabadon kell engednie a gyanúsítottat.

A törvény értelmében azok a személyek, akiket őrizetbe vettek, és később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek. Civil szervezetek jelentése szerint a hatóságok gyakrabban vettek őrizetbe roma származású személyeket, mint nem romákat, emellett eleve előítéllettel kezelték őket. Az MKR és a Rendőrtisztviselői Főiskola adatai, valamint az MHB általi 2008-as vizsgálat azt mutatták, hogy igazoltatási céllal háromszor nagyobb valószínűséggel állítanak meg romákat, mint nem roma származásúakat; holott az adatok szerint nem nagyobb a valószínűsége annak, hogy romák érintettek törvénytörő cselekedetekben, mint nem roma származásúak.

A Magyar Büntetés-végrehajtási Szervezet adatai szerint december 1-jén 4582 személyt tartottak vizsgálati fogságban. Közülük 999 hat hónap és egy év közötti időtartamot töltött eddig vizsgálati fogságban, 619-en pedig több mint egy éve voltak őrizetben. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (European Court of Human Rights, ECHR) arra a megállapításra jutott, hogy a kormány megsértette annak a személynek a szabadsághoz és biztonsághoz való, az Európai Emberi Jogi Egyezmény által biztosított jogát, akit közel két évig és három hónapig előzetes letartóztatásban és háziőrizetben tartottak.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere megfelelően működik.

A rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. A védőügyvéd általi képviselést kötelező, ha a vád szerint a vádlott által elkövetett bűntett legalább öt év szabadságvesztéssel sújtható; illetve ha a vádlott őrizetben van; siket, vak, vagy mentális betegségben szenved; nem tud magyarul; bármely más ok miatt nem képes ellátni a saját védelmét; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetére hivatkozva védőügyvéd kirendelését kéri. Olyan

esetekben, amikor jogi képviseletre van szükség, a vádlottaknak három nap áll rendelkezésükre arra, hogy védőügyvédet fogadjanak; ha erre nem kerül sor három napon belül, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a vádlott egyértelműen jelzi, hogy nem kíván megbízni védőügyvédet, a rendőrség vagy az ügyész azonnal kirendel számára egy jogi képviselőt. A rendőrség és az ügyészség azonban nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik. Emberi jogi szervezetek szerint a rendőrség jellemzően azonnal folytatja a kihallgatást, miután a gyanúsítottat tájékoztatták arról, hogy joga van a jogi képviselethez.

Az MHB a kritikus hiányosságok kezelése érdekében javaslatot tett a védőügyvédek kirendelésének megreformálására. 2008 végén és 2009 elején az MHB különböző megyei bíróságokon lefolytatott, már lezárt büntetőeljárásokat tanulmányozott azzal a céllal, hogy a kirendelt védők által nyújtott szolgáltatások színvonalát felmérje. A vizsgálat eredményei alátámasztották azokat az empirikus adatokat, amelyek szerint a kirendelt védőügyvédek által nyújtott szolgáltatások színvonala nem éri el a kívánt szintet, aminek oka leginkább a védők kijelölésének rendszerében rejlik. Az MHB azt javasolta, hogy a kirendelt védőügyvédeket egy független jogsegélynyújtó szervezet jelölje ki, munkájukat pedig rendszeres időközönként szakmai bizottság ellenőrizze.

A jog lehetővé teszi a fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, ha az értesítés nem veszélyezteti a nyomozást. Ha a fogvatartott nem képes élni ezzel a joggal, az értesítés a rendőrség feladata. Civil szervezetek azonban arról számoltak be, hogy a gyakorlatban a rendőrség nem minden esetben teljesítette ezt a követelményt.

Március 5-én a Tatabányai Városi Bíróság elrendelte egy 83 éves asszony letartóztatását, miközben az betegen feküdt a kórházban. A letartóztatás elrendelése ütközött az Alkotmánybíróság egy 2007-ben hozott határozatával, amely szerint az előzetes letartóztatásba helyezés kihirdetésekor a vádlottnak jelen kell lennie a bíróságon. A Komárom-Esztergom Megyei Bíróság elutasította az asszony fellebbezését, de a Tatabányai Városi Bíróság mint fellebviteli bíróság – az MHB beavatkozását követően – április 17-én érvénytelenítette az őrizetbe vételi határozatot. Az asszony panaszt nyújtott be az ECHR-hez a bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás körülményeivel kapcsolatban.

Az MHB szerint a rendőrség 35 demonstrálót vett őrizetbe a március 15-ei hivatalos ünnepségek alatt. Mindannyiukat levetkőztették és megmotozták, amivel megsértették a rövid idejű elzárásra vonatkozó törvényi előírásokat. Az őrizetbe vett személyek szerint a hatóságok azt sem tették lehetővé számukra, hogy családjukkal vagy ügyvédjükkel kapcsolatba lépjenek, továbbá valótlan adatokat adtak meg az MHB és az állampolgári jogok biztosának elérhetőségére vonatkozóan, és egyáltalán nem nyújtottak tájékoztatást azzal kapcsolatban, hogyan nyújthatnak be panaszt az FRP-hez. Az FRP és az országos rendőrfőkapitány néhány esetben megállapította, hogy a rendőrség megsértette a panaszosok alapvető jogait.

Amnesztia

Sólyom László köztársasági elnök 20 fogvatartott esetében hirdetett amnesztiát az év során.

e. A nyilvános és méltányos tárgyalás megtagadása

Az alkotmány és a törvény rendelkezik a független bírói testületről, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta a bírói testület függetlenségét.

Az országban négy szintű igazságszolgáltatási rendszer működik, amely helyi és megyei bíróságokból, fellebviteli bíróságokból, valamint a Legfelsőbb Bíróságból áll, ez utóbbi az összes többi bíróság tevékenységét és eljárásait ellenőrzi. A negyedik szintet a tizenegy tagból álló Alkotmánybíróság jelenti, amelynek tagjait az Országgyűlés választja, és amely az igazságügyi rendszertől függetlenül működik. Az Alkotmánybíróság ellenőrzi, hogy a megalkotott törvények és a kormány által ratifikált nemzetközi egyezmények összhangban vannak-e az Alkotmánnyal, és az alkotmányosságot érintő kérdésekben a Legfelsőbb Bíróság döntéseit is felülvizsgálhatja. Az állampolgárok közvetlenül is terjeszthetnek ügyeket az Alkotmánybíróság elé.

A katonai eljárások a polgári jog szerint zajlanak, és nemzetbiztonsági okokból vagy az érintett személyek jogait szem előtt tartva zárt tárgyalások is lehetnek. Minden ügy nyilvános ítélethirdetéssel zárul. Civilek nem állíthatók katonai bíróság elé.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a törvény rendelkezik a méltányos tárgyaláshoz való jogról, és ezt a jogot a független bírói testület általában tiszteletben tartotta. A törvény értelmében ez a jog minden vádlottat megillet.

A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság védelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. Esküdtszéki rendszer nincs, a bírák a végső döntéshozók. A bírósági eljárás általában inkább nyomozóelvű, mintsem védőelvű. A tárgyalások általában nyilvánosak, de a bíró az érintettek védelmében vagy a bíróság biztonsága érdekében korlátozhatja a tárgyaláson részt vevők körét, vagy akár zárt tárgyalást is hirdethet. A tárgyalóterem méretétől függően az is előfordulhat, hogy csak olyan személyek vehetnek részt a tárgyaláson, akik előzőleg jelezték részvételi szándékukat. Az ügyész, az áldozat, a vádlott és a vádlott ügyvédje egyaránt kérheti a nyilvánosság korlátozását a 14 évnél fiatalabb személyek vagy a tanúk biztonsága érdekében, vagy állam-, illetve üzleti titkokra hivatkozva. A bíróság minden esetben köteles nyilvánosan kihirdetni az ítéletet.

A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) többször is kritikával illette a bíróságokat, amiért azok korlátozták a média jelenlétét a tárgyalótermekben. Augusztus 17-én az állampolgári jogok biztosa is bírálta a média bírósági tárgyalásokon való megjelenését szabályozó jogszabályokat. Az ombudsman azzal érvelt, hogy a korlátozások időnként a tárgyalótermek zsúfoltságát vagy a törvények önkényes értelmezését eredményezték. Ezért új, egységes és következetes törvény megalkotását sürgette.

A vádlottaknak joguk van jogi képviselőhöz, aki a büntetőeljárás minden fázisában jelen lehet. A vádlottak hozzáférhetnek az adott ügyben őket terhelő bizonyítékokhoz, kérdőre vonhatják a tanúkat, és a saját védelmükben tanúkat és bizonyítékokat vonultathatnak fel. A vádlottaknak joguk van a fellebbezéshez.

A bírósági eljárások hossza változó, gyakoriak a több hónapos vagy akár egyéves csúszások is. Az év során az ECHR megállapította, hogy a kormány megsértette a panaszosok ésszerű időn belül történő méltányos meghallgatáshoz való jogát egy olyan esetben, amely 105 évig tartott. Az ECHR adatai szerint az ország 2008-ban 39 alkalommal sértette meg az Európai Emberi Jogi Egyezménynek az eljárások hosszára vonatkozó rendelkezéseit.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélezik. A törvény értelmében az emberi jogok megsértése esetén per kezdeményezhető; az ilyen esetekben kiszabott büntetéseket azonban nem a sértettnek, hanem az államnak fizeti a vétkes. A pénzbüntetések összege általában túl alacsony volt ahhoz, hogy megakadályozza a további jogsértéseket.

Ingtatlanok visszaszolgáltatása

A kormány továbbra is tett erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a kommunista érában az állam által elkobzott egyházi vagyon visszakerüljön eredeti tulajdonosához, és arról is igyekezett gondoskodni, hogy minden egyházi szervezet egyenlő esélyt kapjon arra, hogy korábbi tulajdonát visszaszerezze. Néhány fontosabb ügy azonban lezáratlan maradt.

f. A magánélet, a családi élet, a magánlak vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja ezeket a gyakorlatokat, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezeket a tilalmakat.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. Szólás- és sajtószabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja a szólás- és a sajtószabadságot, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A független sajtó, a működő bírói testület és a jól funkcionáló demokratikus politikai rendszer együttesen biztosította a szólás- és a sajtószabadságot, egyes vélemények szerint azonban a nem megfelelő médiaszabályozásból adódóan a közszolgálati média politikailag részrehajló volt.

Magánszemélyek szankciók nélkül, nyilvánosan és zárt körben is bírálhatták a kormányt, ugyanakkor a magánszemélyek, köztük az újságírók is, felelősségre vonhatók a nyilatkozataikért vagy a mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért. A rágalmozás bűncselekmény. Továbbra is előfordult, hogy hivatalos személyek a rágalmozásról szóló jogszabályokra hivatkozva kártérítést követeltek az elszenvedett sérelmekért.

Keller László államtitkár rágalmozás miatt tett feljelentése nyomán október 1-jén a rendőrség nyomozást indított a *Magyar Hírlap* egyik újságírója ellen, aki két, január 28-án és február 2-án megjelent cikkében az Alkotmánybíróság egyik 2008 decemberében született határozatára hivatkozva azt állította, hogy Keller jogsértést követett el. Az újságírótól a nyomozás során ujjlenyomatot is vettek. Az újságíró hivatalos panaszt nyújtott be a rendőrség ellen arra hivatkozva, hogy magánszemély által tett feljelentés esetén a rendőrség nem indíthat nyomozást egy személy ellen – és nem is vehet tőle ujjlenyomatot – ügyész közreműködése nélkül. A rendőrség bocsánatot kért a nyomozás megindításáért és az ujjlenyomat levételéért, és a felelős rendőrtiszt ellen fegyelmi eljárás indult. A rágalmozás nyomán indított rendőrségi vizsgálat az év végén folyamatban volt.

A büntető törvénykönyv a gyűlölet-bűncselekményekre való felbujtással kapcsolatban is tartalmaz rendelkezéseket. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletkeltően nyilvánul meg valamely nemzeti, etnikai, faji vagy más csoport ellen, vétség elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Továbbá bárki, aki egy személy ellen fizikai támadást intéz azért, mert az egy adott nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozik, büntett elkövetéséért öt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. Egy január 1-jén hatályba lépett módosítás értelmében a közösség tagja elleni erőszakra való előkészület vétségnek minősül, amely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A bíróságok azonban általában csak olyan esetekben ítélték el gyűlöletkeltéssel vádolt személyeket, ha konkrét fizikai erőszakra is sor került. A polgári törvénykönyv értelmében magánszemély csak abban az esetben kezdeményezhet polgári pert gyűlöletbeszéddel kapcsolatban, ha a gyűlöletbeszéd konkrétan ellene irányul, ellenkező esetben nincs jogorvoslati lehetőség. A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság február 24-ei keltezésű, Magyarországról készült jelentése szerint „a szabad véleménynyilvánítás magas szintű alkotmányos védelme egyelőre nem teszi lehetővé a szóbeli és írásbeli rasszista megnyilvánulások szankcionálását”.

A jog tiltja bizonyos szimbólumok – köztük a horogkereszt, a sarló-kalapács, a vörös csillag, valamint az ország II. világháborús kormányához kötődő nyilaskereszt – nyilvános használatát.

Március 10-én a Legfelsőbb Bíróság felmentette Vajnai Attilát, a Magyar Munkáspárt alelnökét a totalitárius szimbólum nyilvános használatának vádjá alól. Vajnai egy 2003-as demonstráción ötágú vörös csillagot viselt a kabátján. A döntés az Emberi Jogok Európai Bírósága 2008 júliusában meghozott határozatának nyomán született, amely szerint a Fővárosi Bíróság megsértette Vajnai szabad véleménynyilvánításhoz való jogát, amikor a vörös csillag viselésének vétsége miatt elítélte. Az ECHR azt is megállapította, hogy az önkényuralmi szimbólumok használatát tiltó nemzeti jogszabályokat válogatás nélkül és túl széles körben alkalmazzák.

A média aktívan és függetlenül működött, és igen sokféle nézetet juttatott korlátozás nélkül kifejezésre; a tömegkommunikációs piac 18, valamint 14%-át birtokló, hagyományosan pártfüggetlen közszolgálati rádió- és televízió-állomások azonban bizonyos esetekben az indokoltnál nagyobb arányban jelenítették meg a legnagyobb ellenzéki párt véleményét.

A közszolgálati és a kereskedelmi műsorszóró csatornákért, valamint a működési engedélyek kibocsátásáért és a frekvenciakiosztásért az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) felel. A

hattagú testület elnökét a köztársasági elnök és a miniszterelnök, a további öt tagot pedig az Országgyűlés nevezi ki. A testület folyamatosan figyelemmel kíséri a hírműsorokat, ezáltal igyekszik biztosítani azt, hogy a politikai pártok egyenlő arányban jelenjenek meg a médiában.

Október 28-án az ORTT két olyan csatornának adott országos műsorszolgáltatási jogot, amelyek egyes vélemények szerint a két legnagyobb politikai párthoz kötődnek. A két érintett frekvencián korábban működő csatornák külföldi befektetők kezében voltak. A sajtóban megjelent információk szerint a frekvenciákra kiírt pályázat nem zajlott tisztességesen. A döntést követő napon az ORTT elnöke, Majtényi László lemondott arra hivatkozva, hogy a műsorszórási jogalkotó szervezet működését lehetetlen függetleníteni a pártpolitika befolyásától.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta az internethez való hozzáférést, és arról sem érkezett jelentés, hogy figyelte volna az elektronikus levelezéseket vagy az internetes csevegőszobákat. Egyének és csoportok békés úton kifejtették nézeteiket az interneten keresztül és e-mailben egyaránt. A Nemzetközi Távközlési Egyesület 2008-ra vonatkozó statisztikai adatai szerint az év során az ország lakosságának kb. 59%-a használta rendszeresen az internetet.

Tudományos szabadság és kulturális események

A tudományos szabadságot és a kulturális eseményeket nem érintette kormányzati korlátozás.

b. A békés gyülekezés és egyesülés szabadsága

Az alkotmány és a törvény biztosítja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

Az ECHR szerint Magyarország 2008-ban egy alkalommal sértette meg a gyülekezési és egyesülési szabadsághoz való, az Európai Emberi Jogi Egyezmény által meghatározott jogot.

Gyülekezési szabadság

A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a demonstráció előtt értesíteniük kell a rendőrséget a rendezvényről. A jogszabályok értelmében a rendőrség megtilthatja nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné képviselőtestületek vagy bíróságok békés működését, vagy ha nem megoldható a forgalom elterelése. A rendőrség azonban nem oszthat fel spontán szerveződött, békés csoportosulást. Az év első kilenc hónapjában a rendőrség 53 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami a bejelentett rendezvények kb. 5%-át jelenti.

Az év során az MHB és más emberi jogi szervezetek többször is felhívták a figyelmet a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok módosításának szükségességére annak érdekében, hogy egyértelműen meghatározásra kerüljön, milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség nyilvános demonstrációt. Az MHB szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé a rendőrség számára, hogy egy rendezvényt megakadályozzon arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt fognak elkövetni. Civil szervezetek szerint a jelenlegi jogszabályok hiányosságai időnként következetlen rendőri gyakorlatot eredményeztek.

A március 15-ei ünnepi időszakban a rendőrség két személyt rövid idejű elzárás alá helyezett a miniszterelnök által vezetett hivatalos ceremónia alatt. A két férfi a vád szerint azt kiáltozta, hogy a miniszterelnök mondjon le, és a kiabálást rendőri felszólításra sem hagyták abba. A rendőrségen a két férfit levetkőztették és megmotozták. A rendőrség megbírságolta őket arra hivatkozva, hogy „megsértették a gyülekezési és egyesülési szabadsághoz való jogot, valamint a választási gyűléseken való részvételhez való jogot”.

Március 18-án egy belső rendőrségi vizsgálat arra az eredményre jutott, hogy bár az őrizetbe vétel jogszerű volt, a négy rendőr megsértette a rövid idejű elzárásra vonatkozó szabályokat, amelyek nem teszik lehetővé az őrizetes levetkőztetését és megmotozását. Május 24-én a kisebbségi biztos

különleges jelentést bocsátott ki, amely szerint a két férfi a nyilvános rendezvényen nem követhette el azokat a vétségeket, amelyekkel megvádolták őket.

Június 3-án az FRP határozatot hozott az ügyben, amely szerint a rendőri intézkedés súlyosan sértette a két férfi alapvető jogait, köztük a véleménynyilvánításhoz, a személyi szabadsághoz, a tisztességes eljáráshoz, valamint az emberi méltósághoz való jogukat. Október 1-jén a Pesti Központi Kerületi Bíróság azt a határozatot hozta, hogy az állami ünnepi ceremóniák nem tartoznak a gyülekezési jogról rendelkező jogszabályok hatálya alá, ezért a két férfi „nem sérthette meg a gyülekezéshez való jogot”.

A rendőri intézkedésekre vonatkozó irányelvek ellentmondásossága a gyülekezési jogot illetően különösen látványosan nyilvánult meg a szélsőjobboldali Magyar Gárda július 4-ei, Budapesten tartott gyűlésén. A résztvevők – akiknek többsége a Magyar Gárda egyenruháját viselte – a bíróság július 2-án született, a Gárda működését betiltó határozata ellen kívántak tiltakozni a demonstrációval. A rendezvényről előzőleg nem tájékoztatták a rendőrséget. A rendőrség felszólította a néhány száz jelenlévőt, hogy hagyják el a területet. Mivel a résztvevők nem széledtek szét, a rendőrség könnygázt vetett be. A demonstrálók üvegekkel kezdték dobálni a rendőröket. A rendőrség 216 tüntetőt vett őrizetbe, köztük a Magyar Gárda és a Jobbik elnökét, Vona Gábort is.

Szeptember 10-én Szabó Máté, a parlament emberi jogi biztosa jelentést tett közzé, amelyben bírálta a rendőrséget, amiért az nem adott magyarázatot arra, miért oszlatott fel egy békés demonstrációt. Az MHB szerint a rendőrségnek volt jogi alapja a demonstráció feloszlítására, mivel a tüntetők megsértették mások szabadsághoz való jogát. A TASZ bírálta a rendőrséget, mivel az a demonstráció oszlatása során nem követte a fokozatosság és az arányosság elvét.

Augusztus 12-én a rendőrség elutasított egy neonáci felvonulásra vonatkozó kérelmet. A Budapestre, augusztus 15-re tervezett felvonulással az NS Front elnevezésű magyar nemzetiszocialista tömörülés a háborús bűnös Rudolf Hessről kívánt megemlékezni. A rendőrség azzal indokolta döntését, hogy a demonstráció sértené a nemzetközi egyezményeket. A TASZ szerint a rendőrségnek nem volt joga a rendezvény betiltásához, inkább tájékoztatnia kellett volna a szervezőket, hogy ha a demonstráción valaki bűncselekményt követ el, vagy a rendezvény sérti mások jogait, a demonstrációt azonnal feloszlatják.

Augusztus 22-én az ekkor már betiltott Magyar Gárda eskütételi ceremóniát tartott 620 új tag részvételével egy szentendrei magánterületen. A ceremóniát eredetileg Budapesten szerette volna tartani a Gárda, de a rendőrség elutasította kérelmüket. Amikor a demonstráció Gárda-egyenruhát viselő résztvevői katonai alakzatban menetelni kezdtek, a rendőrség behatolt a magánterületre. A rendőrség 176 személy ellen indított eljárást „betiltott szervezet tevékenységében való részvétel” miatt. Az eljárások az év végén folyamatban voltak.

November 14-én Sajóbabonyban a helyi romák megpróbálták feloszlítani a Magyar Gárda gyűlését, amelyre a Jobbik politikai rendezvényének keretében került sor. Miután néhány roma inzultálta az egyik szervezőt, a Jobbik és a Magyar Gárda tagjai elindultak a település cigányok lakta része felé. Kisebb összecsapásokra került sor, és néhány gépjárművet megrongáltak. November 15-én a rendőrség ellenőrzőpontokat állított fel a városba vezető utak mentén.

Egyesülési szabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja az egyesülés szabadságát, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

December 15-én a Legfelsőbb Bíróság – megerősítve a fellebbezési bíróság korábbi döntését – feloszlatta a Magyar Gárda Egyesület nevű szélsőjobboldali paramilitáris csoportot. A Gárdát a Jobbik elnöke, Vona Gábor alapította 2007-ben, a 2006-os kormányellenes demonstrációkat követően azzal a céllal, hogy „megőrizze az ország hagyományait és kultúráját”. A Gárda több városban és vidéki közösségekben tartott felvonulást, amelyek során egyenruhát viseltek, és a „cigánybűnözést” a közbiztonságot fenyegető egyik legnagyobb veszedelemként jellemezték. A bírósági határozat szerint a Gárda korlátozta mások szabadsághoz való jogát, és felvonulásai „felvetik az erőszak kockázatát”.

c. Vallásszabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja a vallásszabadságot, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

Nincs államvallás, és a törvény szerint minden bejegyzett vallási csoportot azonos jogok illetnek meg. A négy történelmi egyház (katolikus, református, evangélikus és zsidó) a vallási csoportoknak biztosított állami támogatás 93%-át kapta.

A Legfelsőbb Bíróság nyilvántartása szerint májusban 361 bejegyzett egyház volt Magyarországon. A bejegyzéshez a vallási csoportoknak valamelyik megyei bírósághoz kell nyilatkozatot benyújtaniuk, amelyben kijelentik, hogy legalább 100 hívük van. A bíróság határoz arról, hogy az új csoport bejegyzése összhangban van-e az alkotmánnyal és a jogszabályi előírásokkal.

Az Állami Számvevőszék által 2007-ben közzétett hivatalos jelentés szerint 2005-ben és 2006-ban a kormány 2,7 milliárd forintot (14,2 millió USD) tartott vissza a vallási szervezetek által üzemeltetett iskoláktól. Bár a támogatás összege az év során 66,2 milliárd forintra (348 millió USD) nőtt, a történelmi vallásokat képviselő szervezetek jelezték azon igényüket, hogy az állami támogatás kiszámításának módját rögzítse törvény. Az ügy az év végén függőben volt.

Társadalmi visszaélések és diszkrimináció

A zsidó lakosság lélekszáma a becslések szerint 80 000 és 100 000 között volt. Az év során folytatódtak az antiszemita incidensek, bár a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) jelentése szerint a zsidóellenes megnyilvánulások száma nem nőtt az előző évhez képest. A rendőrség adatai szerint az év első tíz hónapja során 124 esetben érkezett bejelentés zsidó és keresztény tulajdon ellen elkövetett rongálásáról és vandalizmusról (a helyszín kilenc esetben imaház, 115 esetben pedig temető volt). 2008-ban összesen 365 esetről érkezett bejelentés.

A magántulajdonban lévő *Magyar Demokrata* és *Magyar Fórum* című hetilapok továbbra is közöltek antiszemita cikkeket.

Számos magyar nyelvű szélsőséges weboldal működött, amelyek közül sok nyíltan antiszemita. Civil szervezetek beszámolóit szerint a kormány figyelemmel kísérte ezeknek az oldalaknak a tartalmát, hogy érvényt szerezzen az olyan szimbólumok nyilvános használatának tilalmára vonatkozó rendelkezéseknek, mint a horogkereszt, a sarló-kalapács, a vörös csillag és a nyilaskereszt.

A miniszterelnök, valamint magas rangú kormányzati tisztviselők és a pártok képviselői számos alkalommal felszólaltak a különböző szélsőséges mozgalmak ellen, és az év során több demonstrációt kezdeményeztek a tolerancia jegyében, amelyek némelyikén részt is vettek.

Február 24-én a Zsidó Világkongresszus a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségéhez (MAZSIHISZ) csatlakozva elítélte Kiss Attila, a rajkai önkormányzat egyik tagja által tett antiszemita kijelentéseket. Kiss Attila arra szólította fel társait, hogy „ragadjanak kaszát és kardot”, és „tisztítsák meg” a helyi zsinagógát. A MAZSIHISZ hivatalos panaszt nyújtott be Kiss ellen, amelyet az ügyészség elutasított.

Április 4-én a Jobbik, a Magyar Gárda és a Magyar Nemzeti Front közös rendezvényen emlékeztek az 1882-es tiszaezlári „vérvádra”, amelyben a helyi lakosok egy 14 éves keresztény parasztlány meggyilkolásával gyanúsították meg a helyi zsidó közösséget azt állítva, hogy a gyermek vérével a közösség vallási szertartás keretében kívánta felhasználni. A rendőrség vizsgálatot rendelt el az esettel kapcsolatban, miután a média arról számolt be, hogy mintegy 80 résztvevő antiszemita kijelentéseket tett. December 3-án a rendőrség lezárta a nyomozást, mivel a „közösség elleni izgatás” vádját nem sikerült bizonyítékokkal alátámasztani.

Április 18-án, a zsidó közösségek szervezésében megrendezésre kerülő Élet Menete előtt egy nappal szélsőjobboldali tüntetők vonultak a budapesti Német Nagykövetség elé, hogy a holokausztot tagadva tiltakozzanak „a cionista világuralom” ellen. A kb. 250 tüntető, akik közül hatvanan a Magyar Gárda egyenruháját viselték, „Le a holokauszt dogmával” és „A harmadik birodalom visszavág” feliratú táblákkal vonult fel. Néhányan „Merjünk fehérek lenni” feliratú pólót viseltek. A Gárda kapitánya, Dósa István beszédében azt mondta, hogy „a holokausztból semmi nem igaz”, majd felolvasták a Német

Nagykövetséghez címzett petíciójukat. A budapesti rendőrség közösség elleni izgatás vádjával eljárást indított Dósa és egy másik szónok ellen. Ugyanakkor a résztvevők panaszt nyújtottak be a menettel kapcsolatos rendőri intézkedések miatt, amelyet az ügyész támogatott. A rendőrség megszüntette a rendezvényt kapcsolatosan indított vizsgálatot.

Június 30-án három férfi megvert egy 27 éves zsidó fiatalembert, miután megkérdezték, hogy zsidó-e. A férfi kisebb sérüléseket szenvedett. A miniszterelnök felkérte az igazságügyi és rendészeti minisztert, hogy felügyelje és gyorsítsa meg az ügyvel kapcsolatos nyomozást, és nyújtson be javaslatot azzal kapcsolatban, hogyan kerülhetők el a jövőben a hasonló incidensek. December 23-án a rendőrség a támadással kapcsolatban letartóztatott egy 16 és egy 18 éves fiatalot, és közösség tagja elleni erőszak vádjával nyomozást indított ellenük. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Július 9-én a miniszterelnök felkérte a rendőri szerveket, hogy fokozott figyelemmel kezeljék a zsidók és más kisebbségek ellen irányuló rasszista indíttatású támadásokat.

Szeptember 5-én, a melegfelvonulás idején kb. húsz, a rendőrség által a Városház térről kiszorított demonstráló a „mocskos zsidók” üzenetet kiabálta Budapest legnagyobb zsinagógájának irányába. A demonstrálók egy üres sörösüveget is dobtak az épületre, és letéptek egy a Zsidó Nyári Fesztivált reklámozó plakátot. A plakátot egy közeli ideiglenes kerítésből szerzett fadarabokkal együtt elégették. A rendőrség hamar eloltotta a tüzet. Az incidens kapcsán indított vizsgálat az év végén folyamatban volt.

Október 26-án egy 22 éves férfi összetört egy emléktáblát, amelyet Kecskeméti Ármin tiszteletére helyeztek el, aki több mint 40 évig volt Makó főrabijja, és 1944-ben egy koncentrációs táborban halt meg. Az elkövető a „Milyen 6 millió?” és a „Hazug disznó” feliratokat írta a falra. Két nappal később a rendőrség elfogta a gyanúsítottat, és vandalizmus vádjával eljárást indított ellene. November 11-én Sólyom László köztársasági elnök koszorút helyezett el a helyreállított emléktáblánál, és úgy nyilatkozott, hogy fontosnak tartja az „egy részeg ember által elkövetett barbárság” ellensúlyozását, valamint annak biztosítását, hogy az ország és a zsidóság történelmi kapcsolatának pozitív vonatkozásai kellő nyilvánosságot kapjanak. Az elkövető ellen indított eljárás az év végén folyamatban volt.

A téma részletesebb tárgyalását lásd a vallásszabadságról szóló 2009. évi nemzetközi jelentésben (*2009 International Religious Freedom Report*) a következő honlapon: www.state.gov/g/drl/rls/irf.

d. Mozgásszabadság, kitelepítettek, menekültvédelem és hontalanok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat.

A kormány együttműködött az ENSZ menekültügyi főbiztosának hivatalával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a hazatérő menekültek, a menedékkérelmet kérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A törvény nem rendelkezik az erőszakos kitelepítésről, és a kormány nem alkalmazott ilyen gyakorlatot.

Menekültek védelme

Az ország aláírta a menekültek státuszával kapcsolatos 1951. évi egyezményt és annak 1967. évi jegyzőkönyvét. A törvény rendelkezik a menedékkérelme és a menekült státusz megadásáról, és a kormány létrehozott egy rendszert a menekültek védelmére.

A kormány védelmet nyújtott a menekültek számára az olyan országokba történő kitoloncolásuk, illetve visszaküldésük ellen, ahol életüket vagy szabadságukat veszély fenyegette faji, vallási vagy nemzeti hovatartozásuk, társadalmi státuszuk, illetve politikai nézeteik miatt.

Április 21-én a főügyész megállapította, hogy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) törvénytörő módon tartott fogva néhány menedékkérőt. A főügyész írásban figyelmeztette a hivatalt,

hogy az a vonatkozó törvényekkel összhangban haladéktalanul bocsássa el a számukra kijelölt központokba azokat a személyeket, akiknek menedékkérelmét elfogadták. A BÁH az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumnál megtámadta a főügyész által küldött felszólítást, és indítványozta a törvény módosítását. Az MHB jelentése szerint a törvénysértő helyzet a főügyész erőfeszítései ellenére az év végén is fennállt.

Az év első hat hónapja során a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz 2269 menekültügyi kérelem érkezett, amelyek közül a hivatal 114-et hagyott jóvá. A kormány emellett az év során átmeneti védelmet nyújtott kb. 23 olyan személy számára, akik nem kapták meg a menekült státuszt.

3. rész: A politikai jogok tiszteletben tartása: A kormány leváltására vonatkozó állampolgári jogok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány békés leváltásának jogát. Az állampolgárok a gyakorlatban éltek ezzel a joggal az általános választójogra épülő, rendszeres időközönként megtartott, szabad és tisztességes választások útján.

Választások és politikai részvétel

2006-ban szabad és tisztességes választás útján újra Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és szociálliberális koalíciója került hivatalba. A koalíció később felbomlott, és április 20-án Bajnai Gordon miniszterelnök vezetésével új kormány alakult.

Június 7-én az ország európai parlamenti választásokat tartott, amelyek szabadon és tisztességesen zajlottak.

A kormányzat nem alkalmazott a politikai pártokra vonatkozó korlátozásokat.

A 386 fős Országgyűlésnek 43 tagja volt nő. Gyurcsány Ferenc kormányában két nő volt, Bajnai Gordon kormányában azonban egy sem. Az adatvédelmi törvények miatt nem áll rendelkezésre információ arra vonatkozóan, hogy hány kisebbségi tagja van az Országgyűlésnek vagy a kabinetnek.

4. rész: Hivatali korrupció és a kormány működésének átláthatósága

A törvény tiltja a hivatali korrupciót, a kormányzat azonban nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek; civil szervezetek szerint a köztisztviselők gyakran érintettek korrupciós gyakorlatokban.

A jelentések szerint a végrehajtó és a törvényhozó szerveken belül az év folyamán nőtt a korrupció, és számos korrupciógyanús eset kapott nagy nyilvánosságot. A Világbank egész világra kiterjedő kormányzati mutatói szerint a kormányzati korrupció problémát jelentett. A rendőri állomány alacsonyabb szintjein tapasztalható korrupció is probléma maradt.

Február 10-én a Főügyészség elrendelte a hetedik kerületi polgármester, Hunvald György előzetes letartóztatását ingatlanspekuláció, vesztegetés és okirathamisítás vádjával. Budapest hetedik kerülete, különösen a „zsidó negyed”, évek óta a gyanús ingatlanügyletek központja. Az év végén a Központi Nyomozó Főügyészség által 14 állami tulajdonban lévő épületnek 2003-ban és 2004-ben jóval a piaci ár alatt történő értékesítése miatt indított vizsgálat még folyamatban volt. Az ügyletek 970 millió forint (5,1 millió USD) kárt okoztak a kerületnek.

Az év során a rendőrség vizsgálatot indított a Budapesti Közlekedési Vállalatnál azzal kapcsolatban, hogy a BKV az elmúlt hat év alatt 100 személynek összesen 1,7 milliárd forint (9 millió USD) végkielégítést fizetett ki. Kocsis István, a BKV vezérigazgatója arról tájékoztatta a rendőrséget, hogy a korábbi vezetők olyan munkaszerződéseket írtak alá, amelyek a vállalatra nézve hátrányos feltételeket tartalmaztak. A vállalat által alkalmazott, eddig titkos alkalmazási feltételekről, fizetésekről és bónuszokról kiszivárgó információk óriási felháborodást váltottak ki. Erre reagálva a kormány augusztus 28-án rendeletet bocsátott ki, amelyben az állami tulajdonú vállalatokat arra kötelezte, hogy hozzák nyilvánosságra a felső vezetők fizetését. Egyes állami tulajdonban lévő vállalatok azonban máig sem szolgáltatták ki ezeket az adatokat.

December 7-én a rendőrség vesztegetés, hivatali visszaélés és más bűncselekmények vádjával őrizetbe vette a Budapest Airport és a BKV igazgatóit. Az eljárások az év végén még folyamatban voltak.

December 14-én a parlament elfogadott egy korrupcióellenes törvénycsomagot, amelynek célja a közpénzek kezelésének átláthatóvá tétele és a társadalmi bizalom megerősítése volt. A törvény rendelkezik a törvénytörő gyakorlatokat bejelentő polgárok védelméről, valamint új korrupcióellenes hatóság felállítását írta elő, amelynek feladata a közbeszerzések ellenőrzése és a gyanús ügyek továbbítása az ügyészség felé. Sólyom László köztársasági elnök azonban csak a bejelentők védelméről szóló részt írta alá, a korrupcióellenes hatósággal kapcsolatos jogszabályokat visszaküldte a parlamentnek átdolgozásra. A parlament az év végéig nem változtatott a szóban forgó jogszabálytervezeten.

Az országgyűlési képviselők, a magas rangú kormányzati tisztviselők, közalkalmazottak és köztisztviselők, valamint a rendőrség tisztviselői a törvényi előírásoknak megfelelően rendszeres időközönként nyilvánosságra hozták vagyoni helyzetüket.

A korrupció elleni küzdelem koordinálása néhány kormányzati tisztviselő feladata volt. Az Állami Számvevőszék átvilágította a politikai pártok kiadásait a közszférában és a kampányokkal kapcsolatban. A korrupciós ügyek kivizsgálása a független bírói testület, az ügyészek, a rendőrség és bizonyos esetekben a Vám- és Pénzügyőrség feladata volt. A tisztességes és átlátható piaci feltételek biztosítása speciális hatóságok, köztük a versenyhivatal és a pénzügyi szervezetek felügyeletének feladata volt.

A 18 tagú Antikorrupciós Koordinációs Testület beszüntette tevékenységét. A testület eredetileg a kabinet tagjaiból, valamint nem kormányzati állami intézmények és civil szervezetek képviselőiből állt. 2008-ban azonban három, civil szervezeteket képviselő tag kilépett, és helyükre nem kerültek új tagok.

Az alkotmány és a törvény biztosítja a magyar és külföldi állampolgárok számára azt a jogot, hogy az állam által róluk tárolt információkhoz hozzáférjenek, bár e jogot a kormány államérdekekre hivatkozva korlátozhatja. Ha egy állami intézmény megtagadja az adatokhoz való hozzáférést, az érintett magánszemély bíróságon fellebbezhet a döntés ellen. A kormányzati hivatalok díjat számoltak fel a dokumentumok másolásáért. A kormányzati hivataloknak be kellett számolniuk az adatokhoz való hozzáférésre irányuló kérelmekről, és elutasító döntés esetén részletes indoklást kellett adniuk az adatvédelmi biztosnak. Az ombudsman által nyilvánosságra hozott legutóbbi statisztika szerint a kormányzati hivatalokhoz 2008-ban 78 245 kérelem érkezett, amelyből 35-öt utasítottak el például üzleti titokra hivatkozva, vagy azért, mert az érintett hivatalnak nem volt döntési jogköre a kérdésben. A TASZ megjegyezte, hogy az adatvédelmi biztos adatai meglehetősen pontatlanok, és hozzátette, hogy a kormány az általuk benyújtott kérelmek kb. 80%-át elutasította.

Az ECHR év közben hozott határozata szerint a kormány 2004-ben jogtalanul utasította el a TASZ arra vonatkozó kérelmét, hogy a kábítószerre vonatkozó szabályozással kapcsolatos publikus információkba betekintszen.

5. rész: A nemzetközi és civil szervezetek által emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

Az országban az év során számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és megállapításait közzétették. A kormányzati tisztviselők együttműködőek voltak, és érdemben foglalkoztak az említett szervezetek által jelzett bírálatokkal és véleményekkel. Az Európa Tanács kínzás megelőzésével foglalkozó bizottsága március 24. és április 24. között látogatást tett az országban. A látogatás eredményeit összefoglaló jelentést még nem tették közzé.

Az országban négy országgyűlési biztos (ombudsman) felel a jogvédelemért a következő területeken: polgári jogok, nemzeti és etnikai kisebbségek jogai, adatvédelem, valamint a jövő generációk jogai. A biztosok vizsgálják ki az alkotmányban rögzített jogok megsértését, és a további jogsértések megelőzése érdekében ők kezdeményezik egyedi vagy általános eljárások indítását. A biztosokat a köztársasági elnök ajánlása alapján a parlament választja, ehhez kétharmados többségre van

szükség. A biztosok mandátuma hat évre szól. Az ombudsmanok kizárólag a parlamentnek tartoznak beszámolási kötelezettséggel. A parlament allokálja a működésükhöz szükséges pénzügyi forrásokat is, valamint szavaz éves beszámolójukról. A biztosok a kormány és a pártok beavatkozása nélkül végezték tevékenységüket, és az év során több jelentést is benyújtottak. A társadalom általában pozitívan ítéli meg a biztosok tevékenységét.

Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága, amelyben a pártok parlamenti képviselőik számával arányosan képviseltetik magukat, 19 tagból áll. A bizottság elnöke Balog Zoltán. A bizottság az emberi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatokat vitatja meg, és jelentést bocsát ki azokkal kapcsolatban, valamint ellenőrzi a miniszterek emberi jogokkal kapcsolatos tevékenységét.

6. rész: Diszkrimináció, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Az alkotmány és a törvény tiltja a faj, nem, fizikai állapot, anyanyelv vagy társadalmi helyzet alapján történő diszkriminációt, azonban a kormány a gyakorlatban nem biztosítja maradéktalanul e tilalom betartását.

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium égisze alatt működő, a diszkriminációt tiltó törvények érvényesítéséért felelő Egyenlő Bánásmód Hivatalhoz (EBH) az év során 1087 panasz érkezett. A beadványok nyomán az EBH 368 esetben indított vizsgálatot, és 51 panaszt megalapozottnak talált. Ez utóbbi esetekben az Egyenlő Bánásmód Hivatal a munkáltatókat a jogsértő gyakorlat felfüggesztésére, a további szabálytalanságoktól való tartózkodásra, 19 esetben pedig 200 000 forinttól 5 millió forintig terjedő (2650–15 900 USD) bírság megfizetésére kötelezte.

Nők

A nemi erőszak, azon belül a házasságon belüli erőszak jogsértő, de az ilyen jellegű bűncselekményeket gyakran nem jelentették. A törvény értelmében a szexuális tettlegesség csak akkor minősül nemi erőszakkal, ha fizikai erőszakkal vagy fenyegetéssel társul. A nemi erőszak 2–8 év, minősített esetben akár 15 év szabadságvesztéssel büntethető.

Az év során az ügyészi hivatalokhoz 103 esetben nyújtottak be vádindítványt nemi erőszak miatt 116 személy ellen, akiket kivétel nélkül el is ítélte a bíróság.

Az erőszak tiltásával kapcsolatos törvény nem említi külön a családon vagy házasságon belüli erőszakot. A családon belüli erőszakkal összefüggő ügyekben indított eljárásokban a vád tettlegesség vagy testi sértés volt, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Június 22-én a parlament elfogadta a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt. A törvény értelmében a rendőrség azonnali hatályú, három napig érvényes határozatot hozhat, a bíróságok pedig hosszabb távú távoltartási végzést bocsáthatnak ki. A nők jogvédelmével foglalkozó civil szervezetek szerint a törvény nem nyújt megfelelő védelmet az áldozatok számára, és nem hangsúlyozza kellőképpen az elkövetők felelősségére vonásának fontosságát.

A családon belüli erőszak tárgyában folytatott szakértői kutatás szerint az országban a nők kb. 20%-a volt már tettlegesség vagy családon belüli erőszak áldozata. Az MKR adatai szerint a 2008-ban regisztrált 2137 esethez képest az év első tíz hónapja során 5522 nő vált családon belüli erőszak áldozatává; az ilyen esetek túlnyomó többségét azonban az áldozatok félelem vagy szégyenérzet miatt nem jelentették, és családon belüli erőszakkal kapcsolatban ritkán került sor vádemelésre. A nők elleni támadást elkövető személyek elleni védelemelést jelentősen megnehezítette az, hogy a társadalom még mindig hajlamos ilyen esetekben az áldozatot okolni a történetekért. Civil szervezetek szerint ez az oka annak, hogy a rendőrség gyakran inkább nem vette őrizetbe az elkövetőt, mivel nem sok esély volt arra, hogy az igazságszolgáltatás keretében megoldást nyer az ügy.

A nemi erőszaknak áldozatul esett személyek számára a Szociális és Munkaügyi Minisztérium külön weboldalt, 24 órás segélyvonalat és 11 menedékhelyet üzemeltetett. Az év során a minisztérium négy átmeneti otthont hozott létre az országban, amelyben 16 családot (családon belüli erőszak áldozatait) helyeztek el maximum ötéves időtartamra.

A prostitúció legális, de a prostituáltak csak bizonyos helyeken, iskoláktól és templomoktól távol folytathatják tevékenységüket. A Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének becslése szerint 15-20 000 személy folytatott rendszeresen prostitúciót. Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Civil szervezetek beszámolóí szerint a 18 évnél fiatalabb prostituált nők száma nőtt az elmúlt években.

A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és tiltja a szexuális zaklatást, amely bűncselekménynek minősül. Bár az EBH-hoz csak két, szexuális zaklatással kapcsolatos bejelentés érkezett, civil szervezetek szerint a probléma ennél lényegesen nagyobb arányban van jelen. Civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, és emiatt a nők nincsenek kellő mértékben tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor emelhetnek panaszt ilyen ügyekben. A nyilvántartások szerint a törvényt 2005-ös beiktatása óta mindössze egy esetben sértették meg.

A párok és személyek szabadon dönthetnek arról, hány gyereket szeretnének és mikor, és joguk van mindazon információkhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési joggal diszkriminációtól, korlátozástól és erőszaktól mentesen éljenek. A születésszabályozási módszerek és a szülés kapcsán nyújtott szakszerű segítség könnyen elérhető volt, továbbá a nők és a férfiak számára egyaránt elérhető a szexuális úton terjedő fertőzések – köztük az HIV vírusfertőzés – diagnosztizálását és kezelését magában foglaló orvosi ellátás.

Az alkotmány és a törvény értelmében a nők és a férfiak egyenlő jogokat élveznek. Az egyenlő bánásmódról szóló törvény betartásának ellenőrzése és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kormányzati tevékenységek koordinálása az EBH feladata volt. Civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a törvény nem tartalmaz nemspecifikus rendelkezéseket. A civil szervezetek azzal kapcsolatban is aggályuknak adtak hangot, hogy az EBH-nak nem állnak rendelkezésére azok az anyagi és humán erőforrások, amelyek szükségesek feladatának megfelelő ellátásához.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a nők továbbra is 17%-kal kevesebbet kerestek hasonló munkakörben dolgozó férfi társaiknál. Az EBH-hoz 19 nő fordult panasszal munkaadói diszkrimináció miatt, ebből a hivatal vizsgálatai szerint 8 esetben valóban hátrányos megkülönböztetés érte a panaszost. A munkahelyek alkalmaztak gazdasági diszkriminációt nőkkal szemben, különösen az 50 év feletti, valamint a várandós álláskereső esetében.

Gyermekek

Az ország állampolgárságra vonatkozó jogszabályai a „jus sanguinis” alapelvére épülnek, vagyis egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha az egyik szülője magyar állampolgár. Az ECHR vizsgálatai szerint egy esetben fordult elő, hogy a kormány jogsértő módon megtagadta a gyermekgondozási támogatás kifizetését, mivel a gyermek apja ugyan magyar állampolgár volt, de az anyja nem.

A törvény 18 éves korig írja elő a gyermekek ingyenes, kötelező iskolai oktatását, egy 2006-ban készült tanulmány szerint azonban a romák több mint 82%-a csak nyolc vagy kevesebb osztályt végez el, míg a lakosság többi részénél 36%-os ez az érték. Ehhez hasonlóan, míg a középiskolát végzettek becsült aránya a lakosság körében 40%, a romák között csupán 3,1%.

A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a kisebbségek számára. A roma nyelvű tankönyvek és képzett tanárok utánpótlását nem biztosították.

A roma kisdíákok szegregációja továbbra is problémát jelentett. Civil szervezetek és a kormány becslései szerint a roma gyerekek 20%-át indokolatlanul helyezik el mentális problémákkal küzdő gyermekek számára kialakított, kiegészítő osztályokban, amivel gyakorlatilag szegregálják őket más tanulóktól. Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, gyakran egyszerűsített tantervet alkalmaznak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is vannak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma.

Szeptember 17-én az Esély a Gyermekeknek Alapítvány (EGYA) pert indított az Oktatási és Kulturális Minisztérium ellen arra hivatkozva, hogy az semmit nem tesz a roma tanulók állami iskolákban zajló

szegregációja ellen, és ezzel megsérti az egyenlő esélyekről szóló törvény rendelkezéseit. Az ügy az év végén folyamatban volt.

December 1-jén a Somogy Megyei Bíróság azt a határozatot hozta, hogy Kaposvár önkormányzata jogsértő módon diszkriminációt alkalmazott roma gyerekekkel szemben, amikor azokat a nem roma gyermekektől elkülönítve, egy egyszerűsített tantervet alkalmazó iskolában helyezte el. Az önkormányzat fellebbezett a határozat ellen, az ügy az év végén folyamatban volt.

December 9-én a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság azt a határozatot hozta, hogy Jászládány nem alkalmazott diszkriminációt roma gyerekekkel szemben, vagyis nem szegregálta őket a helyi állami iskola épületében működő és részben állami finanszírozású magániskolában a nem roma gyerekektől.

Egy az EGYA által a győri hatóságok ellen indított eljárás az év végén folyamatban volt.

Rendőrségi adatok szerint az év első tíz hónapjában 4386, gyermekek ellen elkövetett bűncselekményt jelentettek be, ugyanez a szám 2008-ban 3801 volt. A gyermekbántalmazási ügyekkel kapcsolatban – különösen a családon belüli erőszak tekintetében – a rendőri állomány továbbra sem részesül megfelelő képzésben, továbbá a rendőrségnek nem áll rendelkezésére kellő létszámú humánerőforrás feladatainak elvégzéséhez, és az intézményi támogatás sem megoldott.

A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 14 év. A jog szerint a nemi erőszak büntetett, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Emberkereskedelem

A törvény az emberkereskedelem minden formáját tiltja, a beszámolók szerint mégis előfordult, hogy nőket és gyereklányokat hoztak be az országba, vittek külföldre, illetve kereskedtek velük az országban belül.

A Magyarországon keresztül bonyolított emberkereskedelem fő küldőországai Szlovákia, Románia, Ukrajna, Moldova, Lengyelország, a volt jugoszláv államok és Kína voltak. A fő célországok Ausztria, Németország, Svájc, Hollandia, Spanyolország, Olaszország, Írország, Dánia, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság voltak. Nőkkel elsősorban szexuális kizsákmányolás céljából kereskedtek, míg a férfiakat kényszermunkára értékesítik. A jelentések szerint előfordult, hogy emberkereskedők az országon belül szexuális kizsákmányolás céljából kislányokkal kereskedtek. Az országból vagy az országon keresztül bonyolított emberkereskedelem áldozatainak számára vonatkozóan nincs hivatalos becslés.

Azon személyek többsége, akikkel az országon belül kereskedtek, az ország keleti részéről származott. A fokozott kockázatnak kitett csoportok közé tartoztak a nagykorúvá vált árvák, a vidéken élő fiatal nők, valamint a roma nők.

Kormányzati tisztviselők és civil szervezetek szerint az emberkereskedők magánszemélyek vagy kisebb, családi kapcsolatokra épülő csoportok voltak. Szervezett bűnözői csoportok számos áldozatot hoztak be az országba vagy szállítottak az országon keresztül azzal a céllal, hogy prostitúcióra kényszerítsék őket. Az emberkereskedők egyik leggyakrabban alkalmazott módszere az volt, hogy álláshirdetést adtak fel, amelyben külföldön végzett pincérségi és táncosnői munkára kerestek lányokat. Néhány esetben az áldozatok sejtették, hogy a célországban prostituáltként kell majd dolgozniuk, de annak nem voltak tudatában, hogy erősen korlátozzák majd személyes szabadságukat.

A jogszabályok értelmében az emberkereskedelemért kiszabható büntetés mértékét a konkrét körülmények határozzák meg. Az emberkereskedelem alapesetben három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A büntetési tétel felső határa öt, valamint nyolc évre emelkedhet, ha az alábbiak közül kettő vagy több feltétel teljesül: az áldozatot fogságban tartják; kényszermunkára fogják; szodómiára vagy szexuális kapcsolatra kényszerítik; illetve az áldozat az elkövető felügyelete vagy ellenőrzése alatt áll. Ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, az elkövető öt évtől életfogytig terjedő

szabadságvesztéssel büntethető. Az a személy, aki emberkereskedelem tervezésében vesz részt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy az emberkereskedelem visszaszorítására irányuló törekvések leggyengébb pontja a vonatkozó törvény „cserére és kereskedelemre” vonatkozó rendelkezése. Ennek értelmében bárki, aki elad, vásárol, szállít vagy fogad egy másik személyt, vagy egy személyt egy másik személyért elcserél, vagy egy személyt kisajátít ezzel a céllal egy másik személy számára, emberkereskedelem büntetést követi el. Az ilyen ügyben beadott vádindítványok alacsony száma a kereskedelem tényének bizonyítására vonatkozó szigorú követelményekkel magyarázható. Az év első nyolc hónapjában a rendőrség 13 emberkereskedelmi ügyben folytatott nyomozást, ezek közül ötöt továbbított az ügyészségnek.

Az emberkereskedelem elleni küzdelemben legközvetlenebbül érintett kormányhivatalok az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, a Külügyminisztérium, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Határőrség, valamint a Vám- és Pénzügyőrség. Létrejött egy minisztériumok közötti munkacsoport is az emberkereskedelem visszaszorítására, amelyben civil szervezetek és nemzetközi szervezetek is részt vettek. A munkacsoport tagjai negyedévente találkoztak. Emellett a Nemzeti Nyomozó Iroda keretében létrejött az Emberkereskedelem Elleni Osztály.

A kormány rendszeresen együttműködött más országokkal emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyek felderítésében. Az év első tíz hónapjában a hatóságok hét, emberkereskedelemmel gyanúsított személyt adtak ki, míg más országok két személyt adtak ki hasonló vádak nyomán Magyarországnak.

Az országban kb. 60 regionális és helyi áldozatvédő iroda működött, valamint 11 krízisközpont, ahol az áldozatok pszichológiai, szociális és jogi segítséget vehettek igénybe. Az emberkereskedelem és a családon belül erőszak áldozatai számára a Szociális és Munkaügyi Minisztérium forrárdót működtetett. Azok az áldozatok, akik együttműködtek a rendőrséggel és az ügyészséggel, átmeneti szálláshelyet, az országból való kiutasítás ideiglenes felfüggesztését és védelmet kaphattak. Az év során a kormány 245,7 millió forintot (1,3 millió USD) különített el az emberkereskedelem elleni küzdelemre. Ezen belül 4,5 millió forintot (23 800 USD) kutatásra, 3,2 millió forintot (17 200 USD) képzésre, 3 millió forintot (15 800 USD) prevencióra, 6 millió forintot (31 700 USD) menedékek támogatására, 229 millió forintot (1,2 millió USD) pedig az ügyészi és jogérvényesítő tevékenységek támogatására fordítottak, ideértve az emberkereskedelemmel foglalkozó különleges nyomozócsoport működtetését is.

A kormány a Nemzetközi Migrációs Szervezettel (IOM) együttműködve támogatta a társadalom emberkereskedelemmel kapcsolatos tájékoztatására irányuló programokat. Március és június között a kormány anyagilag támogatott egy kampányt, amelynek keretében benzinkutak mellékhelyiségeiben plakátokat helyeztek el, amelyek azzal kapcsolatban nyújtottak tájékoztatást, hogyan támogatja a prostituáltak szolgáltatásainak igénybevétele az emberkereskedelmet. A kormány anyagi támogatást nyújtott az IOM által kidolgozott, a kereslet visszaszorítását célzó tájékoztató anyagok elhelyezéséhez is az igazságügyi minisztérium weboldalán, valamint az IOM által bonyolított, a felnőtt nélkül érkező gyermekeknek létrehozott menedékben dolgozó személyzet számára kidolgozott prevenciók képzéséhez is.

December 30-án a kormány aláírt egy hat hónapos időszakra szóló, hatmillió forintos (31 700 USD) szerződést a Magyar Ökumenikus Segélyszervezettel egy kifejezetten az emberkereskedelem áldozatai számára létesített menedék támogatására.

Az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentése (*Trafficking in Persons Report*) a következő weboldalon olvasható: www.state.gov/g/tip.

Fogyatékkal élő személyek

A törvény tiltja a fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, az egészségügyi ellátás és egyéb, az állam által nyújtott szolgáltatások területén, ennek ellenére ezek az emberek gyakran szembesültek megkülönböztetéssel és előítéletekkel.

Kormányzati források 600 000-re becsülték a fogyatékkal élők számát, de a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek szerint tényleges számuk az egymilliót is eléri.

Civil szervezetek szerint aggályos, hogy a kormány által működtetett, szellemi fogyatékosok hosszú távú kezelését végző intézmények tevékenységét nem ellenőrzi független testület. Néhány beszámoló szerint ezen intézmények dolgozói indokolatlan fizikai korlátozásokkal sújtják a betegeket; ezt a problémát a szakértők részben a szakszemélyzet elégtelen létszámával magyarázzák.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) elnevezésű nemzetközi civil szervezet bírálta a kormányt azért, mert nem teljesítette a gyámság alá helyezett szellemi fogyatékosok jogainak védelmével kapcsolatos kötelezettségeit. Az MDAC szerint az egyik alapvető problémát az jelentette, hogy azoknak a sérülteknek, akik bizonyos döntések meghozatalában segítségre szorulnak, nincs más választásuk, mint a gyámság alá kerülés. Civil szervezetek szerint körülbelül 80 000 felnőtt áll gyámság alatt.

Egy kormányrendelet értelmében minden húsznál több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5%-át fizikai vagy szellemi fogyatékos munkavállalókkal betölteni. Ha egy vállalat nem teljesíti ezt az elvárást, pénzbírsággal sújtható. A munkáltatók többsége azonban a fogyatékos személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a bírságot. Az év során a munkaképes korú szellemi fogyatékosok megközelítőleg 9%-a állt alkalmazásban.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A törvény előírja, hogy 2010-ig minden, a központi kormányzat által fenntartott épületet akadálymentesíteni kell; az önkormányzatokra vonatkozóan a határidő 2013. Nem állt rendelkezésre információ azt illetően, hogy a kormányépületek hány százaléka vár még akadálymentesítésre.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve a Szociális és Munkaügyi Minisztérium.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos jelentése szerint 2008-ban 12 esetben irányult erőszakos támadás nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoportok tagjai ellen.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2007-ben a roma közösség alkotta a legnagyobb etnikai kisebbséget; a mintegy 200 000 roma a teljes népesség 2%-át tette ki. Széles tartományban mozgó nem hivatalos becslések szerint azonban a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető.

Továbbra is irányultak erőszakos támadások romák ellen, amelyek komoly társadalmi visszhangot keltettek, és vitákat váltottak ki azzal kapcsolatban, hogy van-e az országban faji alapú bűnözés. Február 23-án egy roma család tatárszentgyörgyi otthonára Molotov-koktélt dobtak, majd lövéseket adtak le a házra. A támadásban egy férfi és ötéves fia meghalt, amikor kirohantak az égő házból, és halálos lövést kaptak. Április 22-én egy 54 éves roma férfit agyonlőttek Tiszalökön. Augusztus 3-án Kislétán egy roma nőt lőttek agyon otthonában, 13 éves lányát pedig súlyosan megsebesítették.

2008. június és augusztus 3. között több támadást is intéztek romák ellen, amelyek során kilenc személy vesztette életét, és sokan megsebesültek. Az incidensekre reagálva az országos rendőrfőkapitány megduplázta az ügyel foglalkozó speciális egység létszámát, amely így százra nőtt. Augusztus 21-én a rendőrség őrizetbe vett négy gyanúsítottat. A letartóztatások után nem került sor további támadásokra. Az ügy az év végén folyamatban volt. Emberi jogi civil szervezetek szóvá tették, hogy a hatóságok hibákat követtek el a helyszínelések során, különösen a tatárszentgyörgyi ügynél. A rendőrség belső vizsgálatot rendelt el, amelynek eredményeképpen két rendőr ellen indult fegyelmi eljárás.

Október 9-én öt romát gyanúsítottak meg rasszista alapú támadással, miután azok a vád szerint szeptember 23-án megverték egy magyar etnikumú embert. A négy férfit és egy nőt előzetes letartóztatásba helyezték. Egy rendőrségi szóvivő szerint ez volt az első olyan rasszista incidens az országban, amikor az áldozat nem valamelyik kisebbséghez tartozott.

Január 30-án Pásztor Albert, a Miskolci Rendőrkapitányság parancsnoka a következő kijelentést tette egy sajtótájékoztatón: „Úgy tűnik, hogy a magyar etnikumúak bankot vagy benzinkutat rabolnak ki, minden más rablást romák követnek el.” Azt is mondta, hogy a magyar etnikumúak ne nagyon látogassanak a város bizonyos részein lévő szórakozóhelyeket, mivel könnyen roma bűnözők áldozatává válhatnak. Mint hozzátette, a probléma az, hogy „az aranyos roma gyerekek gyakran válnak durva és kegyetlen elkövetőkkel”. Az igazságügyi és rendészeti miniszter utasítására az Országos Rendőr-főkapitányság nyomozást indított az ügyben, Pásztort pedig felfüggesztették hivatalából. Két nappal később azonban a vizsgálat arra az eredményre jutott, hogy Pásztor nem sértett törvényt, ezért az Országos Rendőr-főkapitányság megszüntette felfüggesztését; Pásztor visszahelyezését az igazságügyi és rendészeti miniszter jóváhagyta.

Április 2-án Szabó Máté, a parlament emberi jogi biztosa egy interjúban azt nyilatkozta, hogy létezik „cigánybűnözés”, amelyet megélhetési bűnözésként definiált. Ugyanabban az interjúban a romákat „kollektivistáknak, szinte törzsi rendszerben élő társadalmi csoportként jellemezte, szemben az erősen individualista magyar társadalommal”. Emellett önmagát nem a nemzeti és etnikai kisebbségek, hanem a többség parlamenti biztosaként jellemezte. Bár emberi jogi csoportok által erősen bírált kijelentéseit másnap visszavonta, Szabó Máté szakmai megítélése jelentős mértékben romlott az incidens után.

Szeptember 3-án Molnár Oszkár, Edelény polgármestere és a FIDESZ parlamenti képviselője azt nyilatkozta egy sajtótájékoztatón, hogy terhes roma nők gumikalapáccsal ütik a hasukat, és erős gyógyszereket szednek, hogy gyermekük nagyobb valószínűséggel szülessen valamilyen fogyatékossgal, amelyre hivatkozva nagyobb összegű támogatást vehetnek fel. A kijelentésre reagálva a FIDESZ pártvezetői „helyi problémának” minősítették az incidenst.

Decemberben azonban a jobbközép FIDESZ törölte Molnárt a 2010 áprilisában tartandó parlamenti választásokra összeállított képviselőlistájáról.

November 24-én az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága nyílt levelet jelentetett meg, amelyben felszólította a magyar közéleti szereplőket, hogy emeljének szót a gyűlöletbeszéd ellen. A levél megírását Balog Zoltán, a bizottság elnöke; Lomniczi Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság korábbi elnöke; valamint Dán Károly, a FIDESZ Magyar Polgári Szövetség külügyi igazgatója kezdeményezte. A levelet a négy történelmi egyház képviselői is aláírták.

Emberi jogi szervezetek arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén diszkriminációval szembesülnek, ideértve a foglalkoztatást, oktatást, lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de az is előfordul, hogy éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket.

Az Oktatókutatási és Fejlesztési Intézet adatai szerint más állampolgárokhoz viszonyítva a romák jelentősen alulképzettek, jövedelmük és várható életkoruk pedig jóval az átlag alatt van.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 2007-es jelentése a munkanélküliek arányát a roma közösségekben 40%-ra becsülte, az ország kevésbé fejlett részein azonban ez az arány a 90%-ot is meghaladta. Becslések szerint a roma munkanélküliség háromszorosa-ötszöröse a nem roma lakosság körében tapasztalhatóknak.

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: a romák életkörülményei sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket kínáló kerületekbe költözzenek. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium felmérése szerint kb. 100 000 halmozottan hátrányos helyzetű, nagyrészt roma ember él kb. 500 olyan, főleg külvárosi részen, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre. Az év során a kormány folytatta e negyedek felszámolására és az ott lakók kedvezőbb körülmények közé költöztetésére irányuló speciális programját.

A legtöbb minisztériumnak és megyei munkaügyi központnak voltak roma ügyekre specializálódott tisztviselői, akik elsősorban a roma közösség igényeivel és szükségleteivel foglalkoztak. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium további anyagi ösztönző eszközökkel próbálta rávenni az iskolákat arra, hogy a nem roma származású tanulókat és a roma gyerekeket egy osztályban helyezték el, és az

indokolatlanul kisegítő osztályokba sorolt roma gyerekeket reintegrálják. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium működtet egy a roma közösségek infrastrukturális fejlesztését támogató programot.

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium egy diszkriminációellenes jogi segélyhálózatot működtetett, amely ingyenes jogsegélyt biztosított romák részére olyan esetekben, amikor etnikai hovatartozásuk miatt hátrányos megkülönböztetés érte őket.

Január 1-je óta minden város, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni a pályázati anyagához egy deszegregációs tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és a közoktatás területén. A kormány 200 pozíciót biztosított a közigazgatásban diplomás romák számára. Az év végéig 122 jelentkező teljesítette sikeresen a kötelező köztisztviselői vizsgát, őket hamarosan különböző országos és megyei hivatalokban helyezik el.

A romáknak, csakúgy mint a többi 12, hivatalosan elismert kisebbségnek, joguk van kisebbségi önkormányzatot létrehozni, amely kisebbségi tevékenységek koordinálásával, valamint kulturális és oktatási ügyekkel foglalkozik. Minden kisebbségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésén részt vegyen és felszólaljon.

Társadalmi visszaélések, diszkrimináció, valamint szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló erőszakos cselekedetek

A homoszexualitást nem tiltja a törvény, de továbbra is előfordult, hogy szélsőséges csoportok meleg férfiakat és leszbikus nőket bántalmaztak vagy zaklattak.

Szeptember 5-én a Szivárvány Misszió Alapítvány 14. alkalommal rendezte meg a Meleg Büszkeség napi felvonulást Budapesten. A felvonulás a melegeknek, leszbikusoknak, biszexuálisoknak és transzneműeknek szóló egyhetes programsorozat zárórendezvénye volt. A rendezvényt bejelentő szervezők bírálták a rendőrséget, mivel az hivatalosan azt a felkérést intézte hozzájuk, hogy „a résztvevők tartózkodjanak a közlés elleni cselekedetektől”, ellenkező esetben a rendőrség felosztatja a menetet. Bár néhány tiltakozó megpróbálta megzavarni a menetet, a rendezvény, amelyen becslések szerint mintegy ezeröttszázan vettek részt, komolyabb fennakadás nélkül zajlott le. A rendőrség 41 tiltakozót őrizetbe vett, akik közül 17 ellen eljárást indított hivatalos személy elleni erőszak gyanúja miatt. A rendőrség rendzavarás gyanújával vizsgálatot indított három személy ellen, akik inzultáltak egy „meleg büszkeség” feliratú pólót viselő nőt. Szeptember 7-én, miután a TASZ panaszt tett a rendőrségen arra hivatkozva, hogy a nőt azért támadták meg, mert egy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozott, a rendőrség a vádat „közösség tagja elleni erőszakra” változtatta. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Április 8-án a rendőrség őrizetbe vett két személyt két, 2008-ban elkövetett támadás kapcsán, amelyek közül az egyik egy budapesti melegbár, a másik pedig egy melegek által látogatott fürdő ellen irányult. Az eljárások az év végén még folyamatban voltak.

A társadalmi erőszak és diszkrimináció más formái

HIV-/AIDS-fertőzöttekkel szembeni társadalmi erőszakra vagy diszkriminációra nem érkezett jelentés.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Egyesülési jog

A törvény biztosítja annak lehetőségét a munkavállalók számára, hogy előzetes engedély vagy túlzott követelmények nélkül szakszervezetet alakítsanak, vagy egy általuk választott szakszervezetbe belépjenek, és a munkavállalók a gyakorlatban éltek is ezekkel a jogokkal.

A törvény lehetővé teszi, hogy a szakszervezetek függetlenül és önállóan folytassák tevékenységüket; a kormány a gyakorlatban meg is védte ezt a jogot. A munkavállalók 25%-a volt tagja valamelyik szakszervezetnek. A honvédségi és a rendőri állomány tagjainak kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz, és a gyakorlatban éltek is ezzel a jogukkal. A törvény

biztosítja annak lehetőségét a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak.

Két országos szintű szakszervezet, az MSZOSZ és a LIGA beszámolóiban szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkaadó megfélemlített szakszervezeti tagokat, áthelyezett vagy elbocsátott szakszervezeti tisztségviselőket, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy munkahelyen.

A jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások több mint egy évig tartanak, és a bírósági ítéleteknek nem minden esetben szereznek érvényt hathatósan. A LIGA arról számolt be, hogy hat évig tartott, míg egy a Malévtől jogsértő módon elbocsátott szakszervezeti vezető ügye lezárult, és a bíróság a vállalatot a vezető visszahelyezésre kötelezte. Ennek ellenére a légitársaság a mai napig nem tette lehetővé, hogy a dolgozó munkába álljon.

A Légiközlekedési Dolgozók Független Szakszervezete többször is összeütközésbe került a repülőteret üzemeltető Budapest Airport Zrt.-vel. Az év végi sztrájk idején a sztrájkolók helyettesítésére a cég külföldi munkavállalókat alkalmazott határozott időre szóló munkaszerződéssel.

b. A kollektív szerződéshez és tárgyaláshoz való jog

A kollektív tárgyaláshoz való jog törvényi védelem alatt áll, és a kormány biztosította is e jog szabad gyakorlását. 2007-ben a munkavállalók 41%-ára vonatkoztak kollektív szerződések.

A munka törvénykönyvének értelmében a szakszervezeteknek a munkavállalók 65%-át (konkrét szakszervezet esetében) vagy 50%-át (szakszervezeti csoportok esetében) kell képviselniük ahhoz, hogy kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytathassanak.

Nincsenek exportfeldolgozási övezetek, de egyes külföldi vállalatok gyakran vámszabad területi státuszt kaptak létesítményeikhez. A vámszabad területek nem mentesültek a munkajogi törvények rendelkezései alól.

c. A kényszer- és kötelező munka tilalma

Bár a törvény tiltja, hogy bárkit, ideértve a gyerekeket is, munkára kényszerítsen valaki, egyes beszámolók szerint mégis volt példa ilyen gyakorlatra. Üzleti célú szexuális kizsákmányolásra és kényszerszermunkára nőket és gyerekeket hoztak be az országba, kereskedtek velük az országon belül, vagy vittek külföldre.

d. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

A törvény védi a gyerekeket a kizsákmányolástól, és a kormány a gyakorlatban hathatósan érvényesítette a vonatkozó jogszabályokat.

A jogszabályok értelmében 16 évesnél fiatalabb személyek nem végezhetnek munkát, kivéve speciális eseteket, pl. az alkalmi munkavállalást a nyári szünet idején. A 15 év alatti gyermekek esetében a munkavégzés minden formája tilos. A gyermekek nem dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát.

Az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség adatai szerint 2008 augusztusában 19 vállalat összesen 57 tizenöt éven aluli gyermeket foglalkoztatott, többnyire építkezéssel vagy mezőgazdasági területen. A gyermekeket foglalkoztató vállalatokat a körülményektől függően 30 ezer forinttól 20 millió forintig terjedő (185–105 000 USD) bírsággal sújtották. Bárki, aki gyermekek illegális alkalmazásáról szerez tudomást, köteles azt jelenteni a gyámhivatalnál.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet szerint a szexuális kizsákmányolás céljával folytatott gyermekkereskedelem problémát jelentett.

e. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a havi minimálbér 71 500 forint (377 USD) volt, ami nem elegendő ahhoz, hogy egy munkavállaló és családja számára megfelelő életkörülményeket biztosítson. A munkáltatók, a munkavállalók és a kormány képviselőit tömörítő Országos Érdekegyeztető Tanács időről időre felülvizsgálta és megemelte a minimálbért.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően változhat. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A normál munkahét 40 órás, a túlóráért külön díjazás jár. A törvény értelmében a túlórák száma éves szinten nem haladhatja meg a 200-at. A jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak; e jogszabályok érvényesítése hatékony és következetes volt.

A munkaügyi bíróságok és a munkaügyi felügyelőségek igyekeztek gondoskodni a kormány által megállapított munkahelyi biztonsági előírások betartásáról, bár tevékenységük nem minden esetben volt eredményes. A munkavállalók jogosultak arra, hogy – folyamatos foglalkoztatásuk veszélyeztetése nélkül – visszautasítsák a nem biztonságos és egészségtelen munkakörülményeket, és ez a joguk általában nem sérült.